Број 204. У Новом Саду у среду 21. септембра (4. октобра) 1911. Година XLVI

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 25 п. за четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од вакес врсте оваких ситних слова

Уредништво »Заставе« је у кући г. Јована Т Чавића. — Администрација »Заставе« налази, се у кући, где је Милетићева штампарија у главној улици бр 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији »Зас таве«.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура

Чек-конто 12008.

Шта ћемо с Матицом?

V.

Није дика писати за Матицу. У Србији и по другим нашим крајевима има књижевника, који сматрају, да би веома много изгубили од свог књижевног угледа, када би какву своју ствар штампали у Летопису. Кад неко ипак пише за Матицу, његови га пријатељи извињавају с тим, да је тамо послао само своје најслабије радове, нарочито зато, што Матица ипак — најбоље плаћа.

Наше српске књижевне прилике доста су неразвијене и с ове и с оне стране Саве. У нас још није дошло дотле, да имамо књижевне групе, или тако да кажем: књишевне странке, које имају одређени књижевни програм, своје погледе на свет и на задатак књижевности, и које би радиле у извесном књижевном правцу. Тога код нас нема ни с ове ни с оне стране Саве и Дунава, а докле тога не буде, наша ће књижевност бити бледа и неодређена.

Ми смо још увек на оном примитивном ступњу, на почетку. Као што су некада, на почетку политичког живота скупљале странке према сродству, кумству и пријатељству, као што је било груписања око извесних фамилија, тало је то данас код нас на књижевном пољу. Ми видимо извесне људе, књижевне групе, разних праваца, које не везује књижевно начело, не везују их одређени погледи на свет и књижевност, него су повезани везама познаничким, везама кумства и пријатељства и сродства, и који иначе из деведесет и девет других обзира раде заједно, а да ти обзири немају никакова посла са књижевношћу и њеним задацима. И то је тако овде, то је тако тамо, то је тако свуда; а то је врло велико зло по развитак наше књижевности.

Да ми и имамо здравих књижевних група и странака, и онда Матица Српска не би требала да буде баштина једне групе, у њој би требао да се огледа рад свију књижевних група, она би требала да буде огледало целине. Или ако би једна група и освојила и завладала, то ипак не би било толико зло, као што је ово данашње. То би ипак подстрекавало борбу око књижевног правца и начела. Овако се размахује тамо сродство и пријатељство, где му места нема.

У оквир ових чланака не спада дуги разговор о томе. Оно за чим наша књижевност уздише, то ће без сумње доћи, и мора доћи, чим наше друштво постане у опште зрелије. О том је залуд нарицати. Када сам у прошломе чланку говорио о систему рада, имао сам на уму друго.

Устав Матице Српске у §. 1. одређује цел Матице и њеног рада. Ту је Матици одређено веома пространо поље. Но када погледамо на рад Матице, видимо, да је тај рад веома скучен и једноставан. Историја и такозвана лепа књижевност, песме и приповетке освојиле су тако рећи читаво поље. Све је друго заступљено сразмерно веома слабо. Наука о васпитању и друштвене науке н. пр. које су данас тако важне у развитку народа и човечанства, заступљене су веома мало, а кадшто кроз дуги низ времена — ни мало.

Може се рећи, да наши писци о томе слабо пишу. Признајем, да има и тога. Али се показало и то, да данас књижевни одбор Матице Српске нема довољно смисла за та питања, иначе би он са своје стране далеко више учинио, да те и друге важне гране буду јаче, много јаче заступљене. Ми нисмо видели скоро никаква подстрека у томе правцу, него на против. Хоћете на место свега другог само један пример? Ево га.

Покојни Кузман Филовановић, школски референт епархије бачке, превео је пре неку годину са руског веома знамениту расправу о васпитању. У наслову је било име Русова. Критичари Матичини добили су дело на оцену, и решили, да не може да се штампа, јер то дело није преведено са француског оригинала, него — са руског превода. Преводилац се згрануо. Да су господа критичари прочитали макар само увод онога рукописа што су га „оценили“, они би видели, да дело није преведено са француског на руски, па онда са руског на српски, него је то важно дело писао знаменити руски педагог — и ако је о Русову реч — и да је то дело преведено на српски са оригинала, а не са превода. Види се јасно, да критичари нису ни завирили у дело, него су по наслову оценили све друго. Каква наука о васпитању?! То је ван програма Матице, осим већ ако би који блиски рођак „Матичине фамилије“ написао што у том правцу, па му то већ никако не би могли да одбију.

Што се тиче „лепих уметности“, које су такође унесене у цел Матице Српске, на њих се сасвим заборавило. Други су издавали наше мелодије као своје, а могло је изаћи бар неко јефтино дело, у коме је заступљено наше сликарство. За све те ствари није имао књижевни одбор смисла, а кад се узме у рачун, шта и шта је све Матица Српска издала о свом трошку из историје и „ружне књижевности“ (да не кажем из лепе књижевности) могао се књижевни одбор Матице бар кад-кад окренути и на другу страну. Јер књижевни одбор није ту да оцењује само оно, што му се пошље. Он је дужан да се брине, да подстиче, да тражи начина како би се целокупна задаћа Матице Српске остварила. Књижевни одбор дужан је у том погледу да води, што до сад није чинио, јер је врло комотно схватио своју задаћу. Ова замерка не иде само на рачун данашњег књижевног одбора; он се просто држао онога, како је затекао. Тај мозак Матице Српске, књижевни одбор, морамо рећи да се прилично успавао. И морали би желети, да кроз тај мозак проструји и свежа крв, и да овај потрес који је задесио Матицу Српску, продрмуса мало и књижевни одбор

Велика је штета, што Матица Српска није згодније извела д) тачку §, 1. својих правила. Та тачка одређује, да ће се Матица Српска „старати за начин, којим би се књижевна и уметничка дела српска, које друштво издаје или награди по народу што више растури, било да своје књижарнице устроји, или да са другим књижарницама или скупљачима предбројника тога ради у везу ступи“.

Скупљачи и повереници нису се показали одвише згодни. Управо, није било довољно пажње ни снаге око тога. Матица није имала нарочитог и згодног човека, који би се посветио само тој ствари. Њени чиновници отправљали су Летопис и бринули су се растуривањем књига онако —

ПОДЛИСТАК.

ТРИПОЛИС.

II.

Становништво у Триполису је врло разнолико. Има Турака, Мавра, Бербера, Арапа, Јевреја, Црнаца и Европејаца. По градовима су већином Мври, у покрајини Арапи, а по оазама и бреговитим крајевима Бербери. Владајуће племе су Турци, иако их има саразмерно врло мало (око 20 до 30 хиљада). Турци се одевају у такозване стамбулије, црне капуте са тврдим огрлицама, а уз то носе ципеле од лака и загасито црвен турбан, са кога виси црна кићанка. Прави становници главног града Триполиса управо би били Арапи, Бербери и Црнци, али се губе према множини странаца и повукли се у Месију, суседну варош са многим гајевима. Има много и „Куригла“; то су деца пре више столећа настањених Турака и Арапкиња. Још у току читава прошла столећа Куригли су били најзначајнији и најугледнији елеменат становништва. Положај триполитанских Јевреја онакав је као и по другим муслиманским земљама. Они живе засебно у својим малама, често врло сиромашки. Но док се у другим земљама северне Африке Јеврејкиње одликују својом лепотом, међу триполитанским Јеврејкама заман ћемо тражити лепотице.

Знатан део триполитанског становништва чине Црнци. То је отуда, што се трговина робљем из Судана подржавала скоро до данашњих дана. У Тунису су Французи учинили крај тој трговини, па и у Триполису је она под притиском европских великих сила строго забрањена Крај свега тога у тајности се она још увек води. Тајни вашари с робљем одржавају се у гајевима вароши Месије. Господар с робом поступа врло човечно, што више роб може да се и ослободи и тада је према свом господару, као што је некада римски ослобођеник био према своме. Кад се роб ожени, а господар у својој кући нема места за жену и породицу му, онда роб засебно станује, али је ипак у власти господаревој.

Европејци су Малтажани и нарочито Талијани. Њих има око 50 до 60 хиљада. Они су трговци, банкари, економи, занатлије и својом вредноћом, вештином и лукавством за кратко време стичу велика имања.

Фезанци и уопће становници триполитанских оаза рођаци су Тубука, становника брдовитог Тибеста, који лежи у срцу Сахаре. Како живи у средиштима триполитанских и суданских караванских путева, тај малени народ мешавина је разне крви. Загасито мрко лице им је округло, али без израза; троми су, и што је реткост код пустињачких народа, наклоњена су гојењу. Иначе је то доброћудан, страшив свет, који се боји од пустињачких племена, Бедујина, а и без поговора трпи, да га пљачкају турски управници.

На оазама нема пашњака, отуда је ретка бела марва; па врло је мало и оваца, коза и коња. Има нешто камила, али ни њих нема онолико, колико их има другде у пустињачког становништва. Највеће им је богатство палме са урмама. Палма је за Фезанца право животно дрво, без ње човек у овом крају не може живети. Урма служи за храну, али се од ње готови и жестоко вино, иако у том крају има доста и винограда.

Бедујини се већином баве сточарством, а Мври понајвише караванском трговином

Најплоднији су крајеви око града Триполиса, а плодна је и читава покрајина Барка. Ту се гаји жито, воће, поврће и цвеће. Шума има само у Барки. Лето у Триполису је сухо и скоро без кише. У читавој години има око 100 кишовитих дана.

Трговина у Триполису прилично је неразвијена. Године 1904. износио је увоз жита, брашна, памучне и вунене робе, духана, гвоздене и колонијалне робе око $9{\cdot}^{4}$ милиона франака, а извезло се јечма, соли, нојева перја, сунђера, стоке, слонове кости, јаја, кожа и простирача за нешто јачу своту.

Ту и таку дакле земљу хоће да освоји Италија. Европска Турска не може се много одупрети Италији, јер је немоћна према њој на мору. Италија има у главном да рачуна са турском посадом у Триполису. У новије доба има Турска у Триполису 17 батаљона пешадије, једну бригаду

узгред. А било би заиста згодније, да је Матица Српска основала своју књижару, која би била на висини задаће. Нека се та књижара и не би одвише материјално рентирала, не би стајала више Матицу, но што је стаје данашњи начин растуривања књига. Напослетку, није цел Матице Српске да само награђује и издаје књиге, него да те књиге по народу и прошири а не да те књиге једу мољци. Кад би баш морало бити, требало је и за ту другу цел жртвовати више, па и много више но што је до сад чињено. Све што је Матица Српска у том погледу до сад чинила, — па и неке њене везе са књижарама — показало се недовољно, и крајње је време, наћи ма каква начина да постане друкчије.

У идућем чланку гледаћу да завршим.

Нови Сад, 21. септембра.

Састанак архијерејског синода. Будимпештански листови доносе вест, да ће патријарх Лукијан ових дана поднети министру-председнику предлог гледе сазива архијерејског синода за другу половину октобра о. г. по нов. кал. На дневном реду биће и избор будимског епископа. Кандидати су: архимандрити Зеремски, Димитријевић, Зубковић и Видицки. Краљевски комесар биће Рохоњи. Можда ће до састанка синода бити потврђене уредбе, које је израдио синод у прошлом заседању свом, а којим се крњи и изиграва наша народно-црквена автономија. Наши епископи наставили су дакле тамо, где је стао Герман Авђелић, али њих ће теретити зле последице ове несрећне ненародне политике. Патријарх Лукијан као да је заборавио на оно, што је рекао у народно-црквеном сабору, кад је устоличен 1908. године, а рекао је, да је њему саборским устројством прописан пут у раду и да је заклетвом својом обвезан да врши автономне уредбе беспристрасно. Он неће да улети у законити делокруг автономних власти, јер је уверен, да ко иде законитим путем, тај иде правим путем и ко своје делање оснива на закону, да тај стоји на чврсту темељу. Одредбе закона браниће и према свакоме штитити. А ево шта је урадио архијерејски синод под председништвом патријарха Лукијана Богдановића: погазио је саборско устројство и улетео у законити делокруг српског народноцрквеног сабора, кад је залеђи тога сабора донео уредбу, којом је себе прогласио врховним дисциплинарним судом у автономији. О судском поступку доноси уредбе само сабор. То се види јасно из наших автономних уредаба. Али епископат хоће да буде све и сва у автономији, па зато је незаконитим путем погазио постојеће уредбе и тражи, да се помоћу угарске владе, а против воље народне, уведу у живот његове намет-уредбе. Што се епископат толико осмелио, несумњива је заслуга самосталне странке, која је у своје редове примила клерикалне елементе. Али народ српски умеће да брани и одбрани своја стечена права према свакоме.

Рат између Италије и Турске.

Између зараћених странака као да је наступело примирје, иако оно није формално углављено. Сви су изгледи, да ће се ускоро између Италије и Турске посредством неких великих сила повести преговори, те је зато обустављена свака ратничка акција. Додуше, има и таких гласова, по којима судећи, као да ће се ускоро развити рат, али превлађује мишлење, да ће посредницима поћи за руком, да спрече и отклоне ратне грозоте. За мир је прилично расположена и једна и друга зараћена странка, али је разлика између њихових захтева још толика, да ће требати доста попустљивости и с једне и с друге стране док се не доведу у склад супротна становишта им. Држи се, да ће обе странке морати да попусте под притиском европских великих сила, које јако раде на споразуму, јер се боје, да рат због Триполиса може запалити и Балкан, а отуда би се могли изићи недогледни заплети.

Најновији извештаји казују:

Шта се није догодило.

Испоставило се, да су многи извештаји, који су разаслани делом из Рима, а делом из Цариграда, а говоре о ратним догађајима, посве нетачни. Тако се испоставило, да није било поморске битке између талијанске и турске мрнарице. Турској флоти је пошло за руком, да продре у Дарданеле, где се склонила у малоазијску луку у Дарданелима, Нагару. — Код Превезе није се искрцала на копно талијанска војска. Т је званично утврђено и талијански посланици на страни саопћили су то великим силама. — Најзад нетачне су вести, да је талијанска флота под Триполисом бомбардовала триполитанска утврђења. До јуче, када су стигли последњи извештаји, то се није још догодило.

Изгледи на продужење рата.

Један брзојав из Рима јавља, да је талијанска флота требала јуче да бомбардује Триполис. И Европејцима и урођеницима остављено је било времена, да се склоне из града и спасу своја имања. То је учињено. А да ли је јуче заиста било бомбардовања, о томе још нема извештаја. Из Цариграда јављају, да се турска посада почела повлачити из триполитанских утврђења и повући ће се дубоко у унутрашњост. То је наредила турска влада, да би се избегло крвопролиће, а незнатна турска посада у Триполису не би ни онако могла одолети надмоћности талијанске војске. — Према томе, Италија продужује ратну акцију. Но као да ни Турска не мисли, да се преда без боја. Из Брисла јављају, да турска влада води преговоре са белгијским банкама ради закључења зајма од 40 милиона франака. Турска је влада на ограшју. Увиђа да је мудро, да не гази у рат са Италијом, јер је Турска слабија, а не сме да се одрекне Триполиса, бојећи се ратоборна расположења у народу. Стога мора да се спрема за рат, у који ће можда морати загазити и против свог бољег уверења

Изгледи на мир.

Велике су силе истина изјавиле, да ће се држати строго неутрално према талијанско-турском рату, али би оне све желеле, да се што пре склопи мир. Страхују, да триполитански сукоб може лако изазвати и друге заплете, од којих може да букне пламен у читавој Европи. Да се то може врло лако десити, показао је догађај под Превезом. Стога се већ повели дипломатски преговори, којима је сврха посредовање у корист мира. „Фосове Новине“ пишу како истина још није приспело време за званично посредовање, али ће Немачка свакако настојавати, да се ратном стању што пре учини крај. Данас стоји ствар тако, да Италија никако неће одустати од заузимања Триполиса. Тек када се то догоди, повешће се акција за мир. У тој акцији узеће удела Немачка, Француска, па и Енглеска и Аустроугарска, и један брзојав из Цариграда јавља, да је склапање примирја питање врло кратка времена. По бечком листу „Цајту“. акција у корист мира тек је на почетку. Турска је влада вољна да склопи примирје под условом, да Италија призна султанов суверенитет над Триполисом и да се Турској осигурају неке економско трговачке предности, као повишење царине на талијански увоз од 11 на 14 постотака. Но Италија, као што пишу талијански листови, данас већ не би пристала на султанов суверенитет над Триполисом. Турска и сама не сме још да пристане на продају Триполиса Талијанима, јер се боји турског јавног мнења. Као што се види, до склапања мира има да се савлада још доста тешкоћа, али се држи, да ће се то моћи постићи.

Догађаји под Превезом.

Нападај талијанске флоте на турске торпедњаче под Превезом, јако је узнемирио Аустроугарску. И аустроугарска дипломација нашла је за потребно, да преко својих полузваничних листова опомене талијанску владу, да се чува да не изазива заплет на Балкану, јер ће онда и Аустроугарска морати окренути други лист према Италији. У саопћењу полузваничних листова аустријске и угарске владе каже се, како је Аустроугарску турско-талијански рат довео у врло тугаљив положај. С једне стране стоји јој савезница Италија, а с друге добра при-

---

коњице, један пук пољског топништва, 3 компаније тврђавинског топништва и 4 компаније женијских трупа. Пешадија је наоружана Маузеровим пушкама (9·5 милиметара,) а пољско топништво има модерне Крупове топове од 7·5 центиметара калибра. Осим те редовне војске, у ратно доба има у Триполису још 20 до 25 хиљада момака нередовне војске. Град Триполис је у врло троштном стању. Редовна војска је добро извежбана, али и са нередовном војском мора се рачунати, јер су урођеници врло добар војни материјал.

Но осим свега тога, има у Триполису још један врло моћан чинилац, с којим се мора рачунати. У Триполису су и некадањи освајачи и покорени по вери муслимани. Но зближење између та два елемента и крај верске заједнице има нешто само у приморским крајевима, где се нешто образованији Арапи и Бербери лакше помирују са супремацијом Турака. За номадско становништво у унутрашњости Турчин је, који прима европске обичаје и носи европско одело, јеретик или бар муслиман сумњиве побожности. И баш зато свака владина наредба слаби везу верске заједнице. Стога се турска влада што се може мање меша у унутарње послове номадских племена; а услед тога номадска племена слабо напуштају своје разбојничке навике. Номадска племена стоје под утецајем такозваног „Сенуси-“ја, моћног муслиманског удружења, управо поповског тела. Сенуси обухваћа цео Триполис, Барку, па чак и читаву Сахару и проповеда фанатизам не само против Европејаца, него и против „покварених“ муслимана. Чланови Сенусија живе монашким животом, обрађују земљу и уче по школама. Услед своје превелике оданости Исламу и строге моралности имају силан утецај на номадска племена, држе их посве под својим моралним упливом. Сенусијци пазе да не повреде осећај према слободи у Бедујина, а отуда ти синови пустиње имају велико поверење према том поповском реду и у својим распрама траже да им они суде. Када је турска влада видела тај велики утецај Сенуцијаца, како је према њима била немоћна, и сама је допринела појачању угледа им тиме, што је имања Сенусијаца прогласила вакуфима (добра која се не могу продати и служе опћој сврси) и ослободила их сваке порезе То су лукави сенујсијци употребили, да наговоре своје верне, да се привидно одреку својих добара у корист Сенусија, те тако су и та добра слободна од порезе Турска влада то није могла да спречи, а уплив Сенусија тиме је силно појачао. Становништво у унутрашњости Триполиса и Барка управо је у вазалском односу према Сенусију. Има око 60 сенусијских самостанова, који су преко читавих тих земаља разапели мреже своје власти и утецаја, а све конопце те мреже држи у својим рукама сенусијски поглавица, чија је столица на оази Куфри, јужно од Барке.

И успех садањег талијанског потхвата у Триполису не зависи толико од моћи цариградске владе, него од држања сенусијаца. Ако се они дигну против ђаурског освајача, за њима ће похрлити сва јуначна номадска племена и онда Италија може јако да се искрвави у Триполису.

*

Главни град у Триполису носи исто име (Триполис), а Турци га зову: „Тарабонос ел Гарб“ Лежи на једном језичку, под њиме је лука опкољена гребенима. Град је изидан у облику петокута и по својој спољашности то је гомила бела камена, као што изгледају и сви стари арапски градови. Зидине бедеме око утврђења, који су високи 8 метара, а издижу се непосредно из мора, надвишавају танки и шиљасти минарети. а на истоку издиже се стара шпањолска кула. Из даљине Триполис, као и већина оријенталних градова, чини живописан утисак, али који се губи на сваком кораку, кад корачамо кроз уске, не баш чисте улице му. Град Триполис броји по најновијој процени око 46 хиљада становника, од ових су 14 хиљада Европејци. Највише има Бербера; правих Арабљана у Триполису је мало. Осим тога настанило се у главном граду неколико хиљада Црнаца, Јермена и Перзијанаца Чисто турски елеменат престављају чиновници и официри Арабљани, Бербери, Црнци и Османлије стоје у чврстој вези једни с другима услед заједничких обичаја, вере и језика Према осталима су неприступачни. Градска посада броји око 6 хиљада војника, који су већим делом из Мале Азије.

јатељица Турска. Иако је Италија својим кораком изненадила и своју савезницу Аустроугарску, ова се решила да се држи непристрасно. Али Италија треба да зна, да ће бити сасвим противно, ако Талијани својом несмотреношћу изазову рат и на Балкану и тиме доведу у опасност данашњи положај. Догађај под Превезом јасно доказује, да би то изазвало промену досадањег држања Аустроугарске према Италији, јер већ глас о том догађају јако је узрујао јавно мнење и штампу у Аустроугарској. Аустроугарска се дипломација нада, да ће Италија настојавати, да се не поремети мир на Балкану. Аустроугарској је нарочито стало до тога, да се безусловно очува целокупност Турске, мир и садањи положај на Балкану. — Због догађаја под Превезом узнемириле се и остале велике силе, а нарочито Немачка. Да би их умирила, талијанска влада је изјавила, да талијанска флота неће нападати турску, да се она у Јадранском и Јонском Мору само брани од турских напада на талијанске трговачке бродове и да нигде у европској Турској неће искрцавати своју војску.

Политички преглед

Политички положај у Будимпешти.

У јучерашњој саборској седници после поименичног гласања говорио је опозиционални посланик Јосиф Бако против законских предлога о војсци. Кад је рекао, да је Куенова влада те предлоге поднела сабору по аустријској заповести, а на штету Угарске, председник га је опоменуо, да не чини такве примедбе, а кад је нагласио, да Угарска не треба да издржава војску, у којој се учи, да је господар само цар а о краљу нема ни говора, онда га је председник позвао ни ред. Али Бако се није збунио, него је продужио у том правцу доказујући, да у Бечу Угарску не сматрају државом него провинцијом. Председник је онда запретио, да ће му одузети реч. На то је посланик Бикада довикнуо: Зар се већ ни истина не сме казати? После Баковљевог говора одговорио је Куен на интерпелације о бану Томашићу. Већина је узела на знање Куенов одговор. Тисиновци су пак већ изгубили стрпљење, па би силом да смене данашњег саборског председника и да на председничку столицу попну Тису, који би се послужио и насиљем само да скрши опструкцију, јер она угрожава мунговску владавину. Тисиновци су јако незадовољни, што је министар финансија Лукач онако мирољубиво одговорио посланицима Дешију и Калају. Због тога „Аз Ујшаг“ напада Лукача и види у томе, да Лукач спрема земљиште за себе. Тисиновци пак мисле, да изазову у клубу владине странке нападај на председништво сабора због тога, што тако благо поступа према опозицији. Рачунају, да ће у том случају садашњи председник и потпредседници дати оставку, па би онда бирали друго председништво, које би чинило насиља. Тиса је изјавио да он не мисли да буде саборски председник, ако се не предомисли. Али тисиновци још немају већину у владиној странци. Саборске су седнице одгођене до 9 октобра о. г. по нов. кал. Очекују се пак, да ће се ипак покушати споразум са опозицијом.

Куен брани Томашића.

У јучерашњој седници угарског сабора одговорио је министар председник гроф Куен на интерпелације посланике Мезешија и Полоњија у ствари бана Томашића. Одговарајући Мезешију износи, како је Томашић дошао на банску столицу. Он (Куен) није имао везе са хрватско-српском коалицијом, па је умолио Томашића да се стави у споразум са коалицијом. Он је то учинио, па је било и успеха. Тада је коалиција умолила Куена, да Томашића постави за бана (Супило тврди, да су се за Томашића заузимали највише Светозар Прибићевић и другови му самосталски). Томашић је изјавио, да ће се само тако примити за бана, ако му се дозволи, да задржи чланство у управи оних новчаних завода, које је он за 20 година свога рада створио, а за свој рад добива прописану тантијему. Не постоји дакле инкомпатибилитет. Не би било право, да се Томашићу одузму ти приходи, на које је стекао права својим 20 годишњим радом. Друкчије би стојала ствар, кад би Томашић, повећавао своје приходе злоупотребљавањем власти, али тога нема. Стога нема разлога, да Томашић напусти свој положај тим мање, што он води унионистичку политику, те ствара у ту сврху странку, а из Љубљане, Грца и Будимпеште отежавају му тај рад. Он (Куен) сматра за своју дужност, да узме Томашића у одбрану против личних нападаја. Не би му дозволио, да заузме као бан нове положаје у банкама, али не може му се забранити да задржи оне, које је заузео пре него што је постао бан. Мезеши гражи, да бан Томашић тужи суду „Пешти Хирлап“ и пред поротом да опере своју част. Полоњију одговара Куен, да је Томашић униониста и да не ради за тријализам (а програм?) Хрвати су додуше заузети за тризјализам, али тај покрет није тачан, а Томашић ће успети, да створи унионистичку странку. Из Пеште не би требало, да му праве сметње, а то чини мађарска опозиција, која иде на руку хрватским тријалистима.

Старобечејски српски учитељски збор.

Прошлог петка одржан је учитељски збор среза старобечејског у Сентомашу. Од какве су важности учитељски зборови, ако другоме, оно бар учитељима треба да је познато Па ипак иоле пријатељ рада, пријатељ напретка згрозити се мора, кад види, шта се ради на тим зборовима. Нема братинског договора и саветовања, него терорисања и вређања! Нема пријатељских упутства старијих млађима, него бирања присташа и подизања вике и дреке око најмањих ситница! Или зар нам не пружа такву слику састанак учитеља старобечејског среза у Сентомашу?

Одмах у почетку седнице, неким члановима се прима извина, што нису свршили рад за седницу, а неки се силом приморавају, да га прикажу. Молски учитељ Замуровић с оправданом извином известио је збор, зашто није свршио рад о фономимици, но референт Лотић тумачећи пословник, позива збор, да се Замуревић примора, да тај рад прикаже у другој седници. Но Замуровић добаци референту: „Не знам пословник, дајте нам га једанпут, јер никоме познат није!“ Ах, добоме на предлог Лотићев мора се гласати и усвоји се. Дође на ред извина учитеља Попова. Није могао свршити критику на рад учитеља Дражића, јер га није добио. Дражић је члан управног одбора, коме мора бити познат пословник те је свој рад на време требао послати. Али на предлог референтов се гласа, да им се извина прими, и прима се Дакле, једнога присиле да мора, а другоме признају да није морао! Требали веће контрадикције?

Била је и опет реч о Ђукином „Школском Гласнику“. Баш силом да га учитељи извуку из глиба. Али на који начин? Повисити чланарину на 8 круна, а за то ће учитељи добијати један учитељски лист и то Ђукин „Школски Гласник“. Учитељ Гуцуња је оправдано предлагао, да се прво измене пословник у погледу чланарине. Али Загорица дабоме не знајући то, викао је: „Ето, сад вам је познат пословник!“ Референт вређа Лудајића: „Не говорите као да сте у сувачи!“ И то због тога, што Лудајић није устајао, кад је упадао у реч. И о тим стварима се препирало готово до подне. — Није ли оправдана тврдња, да су ти састанци за терорисање и вређање? Кад нам један референт, који је и сам учитељ био, показује своју колегијалност разним увредама, где ту може бити воље за рад?... Али да, Лудајић није начелни пријатељ Лотићев, а Лотић као вели: згодна је прилика.

Ето слике рада старобечејског среског учитељског збора у Сентомашу! Једина тачка, која је вредна пажње била, била је: саветовање о методским поступцима у наставним предметима. У саветовању највише су учествовали: Лотић, Замуровић, Лудајић, Пиришки, Хаднађев, Павловић и Шустран. Седница је завршена у $^{3}/_{4}$2 сата по подне.

Један од чланова.

Вести из места и са стране.

Конференција у ствари Матице Српске.

Синоћ је одржана конференција једне групе чланова Матице Српске у Славнићевој гостионици. На конференцији било је 18—20 чланова, већином припадника Остојићеве групе. У њој су се дотични чланови саветовали о своме држању на Матичиној скупштини. Било је речи о избору председника, управног одбора, чиновника и т д Опште је мишљење било, да скупштина установи материјалну одговорност садашње управе Неки су чланови предлагали, да се за председника изабере професор др. Ђорђе Дера. Томе се противио Ђока Тапавица, коме су подругљиво добацивали, да му је кандидат чика Стева. Неки су му опет рекли: А ко је вас звао овамо? Што сте дошли? Али Ђока Тапавица није се збунио, него поче препоручивати, да се либерали сложе са подрепашима, па ће онда бити успеха. Још је Ђока Тапавица предлагао, да од сада чиновнике бира управни одбор, а не скупштина. Ако се то не прими, он се неће примити за члана управног одбора. На то су се чули гласови: Нисмо мислили ни да вас бирамо! На овој конференцији није ништа доконато, па ће се сазвати друга.

Добар одговор самосталским клеветницима.

Они око „Србобрана“ бесни су на дра Јована Стевановића, који је много допринео, да је почела бледети самосталска звезда. По свом обичају напали су га, да он тражи право адвоцирања, па стога удара на самосталце. Др. Јов. Стевановић одбија то подметање, јер се право адвоцирања стиче положеним испитом. Ако желе они око „Србобрана“, он неће тражити самосталну адвокатску канцеларију, док самосталци не дођу на владу, па ће им своје право уступити, чим положе бар оне испите, које је он положио. Самосталци поричу сваком радикалу право, да добије адвокатску канцеларију, али њихови људи, као што су др Грковић, др. Срђ Будисављевић и др. Соларић, добили су то право од Раухове владе, а многи су пограбили места јавна бележника (Пелеш, Половина, Ивковић и т. д.) — Милану Адаму Јовићу подмећу самосталци, да је добио службу код финанцијске управе, а он им је у брк довикнуо: да је то лаж!

Убио женина заводника.

Јуче је у Будимпешти један натпоручик убио једног поручика, који му је разорио брачну срећу. Поручик је ласкавим речма завео жену натпоручикову, наговорио је да после четворогодишњег срећног брака напусти свога мужа, разведе се од њега, а увређени муж је заводника убио Едмунд Лазар, поручик код 9. домобранског пешачког пука у Кашави, био је већ годину дана на допусту услед болести. Био је у гостима у Сатмар-Неметију и тамо се упозна са младом и лепом женом Роберта Бартла натпоручиком 5. заједничког пешачког пука. Млада Бартловица је већ четири године удата и са својим мужем живела је врло срећно и задовољно. Врло је лепа, а и врло богата. Не зна се, шта је поручика Лазара навело, лепота или богатство, али се одмах почео удварати Бартловици. С почетка млада жена није узимала озбиљно удварање поручика Лазара, али јој овај за три недеље толико заврти мозак, да она једног дана изјави својој матери, да ће се развенчати од свог мужа и удати се за поручика Лазара. Мати јој и читава родбина јој навале на њу, да је одврате од тога, па и муж јој преклињао је, да то не чини, али Бартловица се не даје одвратити. Допутује у Будимпешту, где одседне код својих рођака, и позове у престоницу и свога изабраника. И Лазар допутује у Будимпешту и одседне код свога зета, неког чиновника. У Пешти се љубавници нису састајали, али је Бартловица писала поручнику Лазару, да остаје при својој одлуци. У суботу у вече стигне у Будимпешту из Сатмар-Неметија и напуштени муж са пуницом. Муж је пред женом и читавом породицом изјавио, да је дошао „да се разрачуна са разорником среће му.“ Кад је тражио допуст од претпостављене му власти, у својој молби је такође навео, да тражи допуст, „да би спасао част своје породице“. Муж и мати поново су наговарали Бартловицу, да се врати мужу и остави се љубавника, који хоће само да се дочепа њена имања. Али све је било узалуд. Сутра-дан око 7 сати изјутра Бартл припаше сабљу и оде да потражи заводника своје жене. Нашао га је код зета му. Домами га доле под капију. Ту су се кратко време разговарали у четири ока Нико није био присутан. Дубље у двориштy била је једна жена, која их је видела и чула само испрекидане реченице: „Шта сте учинили?. Разрачунаћу се!... Не шалим се!...“ Наједном само одјекну револверски пуцањ и кад су укућани дотрчали заводник Лазар лежао је сав у крви са прострељеном лубањом. Надпоручника Бартла већ није било тамо. Док су Лазара пре-

носили у болницу, издахнуо је. Тане му је кроз око пробило у мозак. Бартл се пријавио заповедништву будимпештанске посаде, које га је ухапсило и покренуло против њега поступак због намерног убиства.

Брзојави „Застави.“

Стигли 21. августа.

Талијанско-турски рат и балканске државе.

Цетиње. Главари траже, да Црна Гора објави рат Турској. Многи Црногорци уписали су се у добровољце за Италију.

Цариград. Овамо су стигле вести о мобилизацији грчке војске.

Београд. Нису истините вести о мобилизацији српске војске. Резервни официри позвати су на једномесечну вежбу. Министар-председник Миловановић и још неки угледни политичари изјавили су, да ће Србија остати неутрална, ако је догађаји не изазову.

Софија. Јавно мнење тражи, да бугарска војска упадне у Мађедонију. У војсци је одушевљење за рат са Турском. Владин лист тврди, да ће Бугарска остати неутрална. Турска скупља војску у Једренима. У Турској је наређена сместа мобилизација војске. У Битољу и Призрену је војска спремна за полазак. Ако Турци нападну хришћане у Мађедонији, бугарска ће војска прећи границу.

Лондон. Војвода од Абруца послао је турском заповеднику у Превези ултиматум, да ће бомбардовати варош, ако му не преда турске ратне лађе, које се налазе у пристаништу. Италија не може дозволити, да њена пристаништа у Јадранском и Тиренском мору буду стално угрожена и да јој се пренос војске омета.

Цариград. Аустроугарски посланик Палавичини имао је договор са великим везиром.

Мир у изгледу.

Париз. „Матен“ тврди, да ће између Турске и Италије ускоро бити закључен мир.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

Стечај.

Тителско српско православно певачко друштво „Гусле“ расписује стечај на место **КОРОВОЂЕ** са годишњом плаћом од К 1200. Дужности изабраног биће спремати мешовити кор за црквено појање и светско певање.

Компетенти имају у оригиналним или препису сведоџбе о својој предспреми и досадашњем раду поднети. Молбенице се имају упутити на подписано председништво. Рок стечају је до 2. (15.) октобра о. г. Изабрани ће имати своје место заузети одма.

У Тителу, 2. октобра 1911.

Васа Арсенијевић перовођа. **Милорад Попов** подпредседник.

1644 2—3

Своју Канцеларију

из лебарске улице бр. 8. преселио сам у Вуковићеву улицу бр. 10., где ћу је даље водити.

Радован Милановић

1641 2—3 банкарско-мењачка радња у Н. Саду.

НЕНАДКРИЉИВА

светска полепшала

НОВО-ВУКОВАРСКА ПОМАДА ЗА ЛИЦЕ И САПУН

одстрањују посве сигурно сунчане и јетрене пеге и све остале нечистоће коже. По вис. сл. кр. зем. влади дозвољени, по том посве нешкодљив. Цена вел. лончићу 1 К 60 фил. малом или сапуну 1 К. Од 3 комада даље знатан попуст. Пази тачно да ли сваки лончић има слику производитеља.

Централа лекарне Крајчовић

1532 6—10 **Вуковар** (Срем).

Помодно-галантеријска радња

СТЕВАНА ВИДОВИЋА

У НОВОМ САДУ

потребује за одмах **ДВА ПОМОЋНИКА** знање потпуно српског, мађарског и немачког језика. Уједно потребује **ДВА ШЕГРТА** из боље куће. 1645 2—3

НА ПОВОЉНО ЗНАЊЕ!

Добио сам и отпочео продају лозова за I. класе XXIX. кола кр. угарске класне лутрије, и молим Србе који држе лозове да исте код мене купују,

Радован Милановић

банкарско-мењачка радња

Нови Сад-Ujvidék лебарска ул. 8.

1629 3 3

Адвокатска канцеларија

Дра Нике Ђурића

у Вршцу

потребује адвокатског кандидата

са праксом. — Првенство имају они, који знају румунски или немачки. Ступити могу одмах. — Компетовати може почетник. 1598 3—3

Др. Ника Ђурић, адвокат

Вршац, Дворска улица бр. 35.

ДВЕ ЖЕТВЕ У ЈЕДНОЈ ГОДИНИ

са истог земљишта могу се постићи, ако се јесенас посеје **маљава граорица,** која се у другој половини априла покоси, а за тим посеје кукуруз. — 100 клг. маљаве граорице по 65 круна, може се поручити из семенарске трговине

Тиме Владисављевића

Београд.

(На ову робу не плаћа се никаква царина (ђумрук).

1489 5—5

ЗА СВОЈУ МЕШОВИТУ ТРГОВИНУ ПОТРЕБУЈЕМ 2 ПОМОЋНИКА

и то 1 старијег и 1 млађег који су вични мануфактурној струци, имају првенство.

Александар Ковачевић

1653 1 - 6 **Јазак** (Срем).

Кућа на продају!

Кућа у којој постоји више од 25 година

ГОСТИОНИЦА

која добро ради и која је на врло лепом и прометном месту, у сред села, због другог подузећа продајем одмах. — Ближе обавештаје даје власник куће

Мита Мијуц, гостионичар,

1654 1—3 Бешка (Срем).

Гранд циркус Американ

У НОВОМ САДУ, ИЗА ЗГРАДЕ СУДБЕНОГ СТОЛА

Данас и дневно велика представа

уз суделовање **петроварадинске војне музике** 96. регименте.

Дневно са новим програмом, светских атракција уметника првог ранга, кловна, чувеног глупог Аугуста, Ласлоа, као и продукција од најбоље расе **дресираним коњима.**

Сваке недеље и свеца две представе. После подне у 4 сата и у вече у 8 сати.

Отварање касе у 7 сати у вече.

Почетак у 8 сати у вече.

(Представе ће се одржати и у случају непогодног времена.) 1654 1—3

ПРОДАЈА ПАРНОГ МЛИНА

(Lohn-Dampfmühl)

у лепом и са житом богатом пределу, са великим кругом муштерија (помељара) код којих је јако омиљена, модерно уређена, **ПРОДАЈЕ СЕ** јефтино под врло повољним условима.

За цену и услове ваља се обратити на

Ђ. Ј. Петровића

1640 2—3 Fehértemplom.

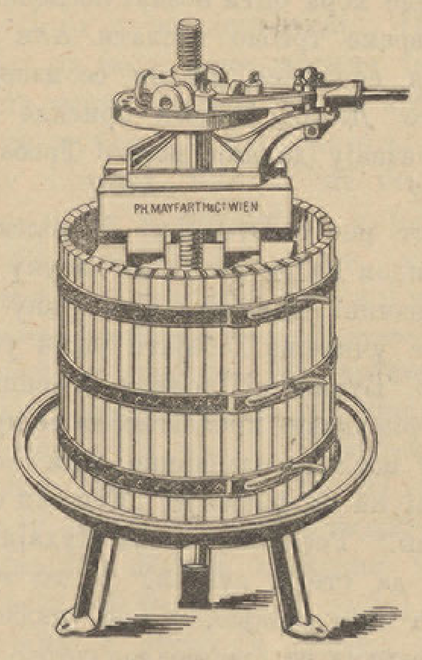

Наше најмодерније уређено спец. фабричко подузеће постоји

ОД 40 ГОДИНА НА ЧЕЛУ

„фабрика“ разник пресова и ужива у стручњачким круговима

најбољи глас и реноме.

Тражите нарочити илустровани ценовник под бр. 311. у којем су разни пресови за вино и за воће, као и потпун намештај разних справа за цеђење и отакање вина, хидрауличних пресова, млинова за воће крунилица и опипалица за грожђе и т. д.

Преко 680 разних одличија и првих награда и т. д.

PH. MAYFARTH & Comp.

Wien, II. Taborstrasse 71.

Траже се заступници. 1347 3—5 Траже се заступници.

Комисионарно стовариште средишне прометнице задруга индустријског произвађача намештаја

у Новом Саду, у дунавској улици бр. 10 Телефон бр. 325.

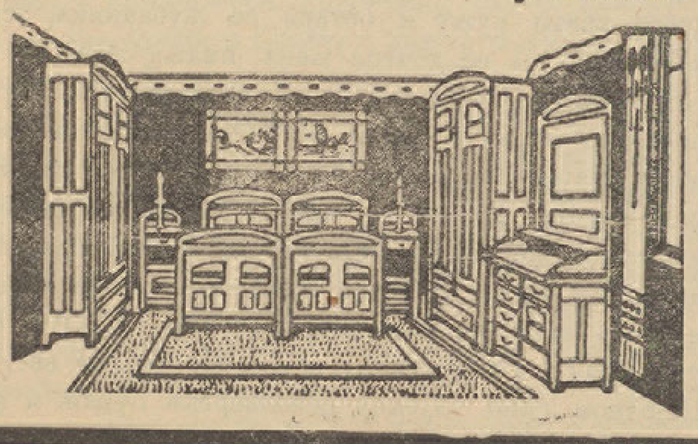

Стовариште свих врсти намештаја

и свих у исту струку спадајућих ствари, од најједноставније до најмодерније израде у сваком стилу уз најкулантније и најниже цене, које се у свако доба могу добити. Долепотписани моли, да га удостојите посетом и велико стовариште узимате доброту прегледати.

1646 1—52 **Комисионар Имре Ленкеји.**

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.